

ОБЩУВАНЕ НА ЮНОШИТЕ В СЕМЕЙСТВОТО И С ВРЪСТНИЦИТЕ

Лидия Василева*, Евелина Богданова,
Богдана Александрова, Ирина Годорова¹

В общуването между българските юноши и техните родители се наблюдава следната основна тенденция – с нарастване на възрастта намалява процентът на тези, които съобщават, че лесно общуват с родителите си. За сметка на това, взаимоотношенията с връстниците стават по-интензивни и се разширяват. Общуването на юношите в семейството и с връстниците влияе значимо върху удовлетвореността им от живота. Добрите взаимоотношения с родителите и връстниците оказват положително влияние за социализацията на децата в периода на юношеството.

Жизненият контекст в развитието и социализацията на децата и юношите се определя главно от взаимоотношенията в семейството, училищната среда и общуването с връстниците. Важна роля за оптималното социално развитие в юношеска възраст имат както общуването в семейството и поддържането на здравословна привързаност към родителите, така и разширяването на приятелските контакти и общуването с връстниците.

Общуването между родителите и детето представлява един от основните елементи при анализа на семейството като среда за развитие, същевременно то е важен защитен фактор на израстването в юношеска възраст (W.A. Collins & Laursen 2004; Steinberg 2001). Известен е фактът, че с навлизане в юношеството общуването родители—деца се затруднява, като с възрастта се увеличава и напрежението между двете поколения (Moreno et al. 2007; Pedersen et al. 2006). В редица изследвания се

* Н.с. I ст. д-р Лидия Василева — Институт по психология при БАН
Адрес за контакти: lidiyavasileva@abv.bg

подчертава, че склонността на юношите да прикриват своята любов и привързаност към родителите си е начин за утвърждаване на тяхната автономия и независимост (Granado-Alcon & Pedersen 2001; Силгиджиян-Георгиева 1998). Въпреки това, семействата, които имат изградени добри взаимоотношения, по-лесно се справят с проблемите в развитието на децата, отколкото тези, в които има проблеми в общуването (Loeber et al. 2000).

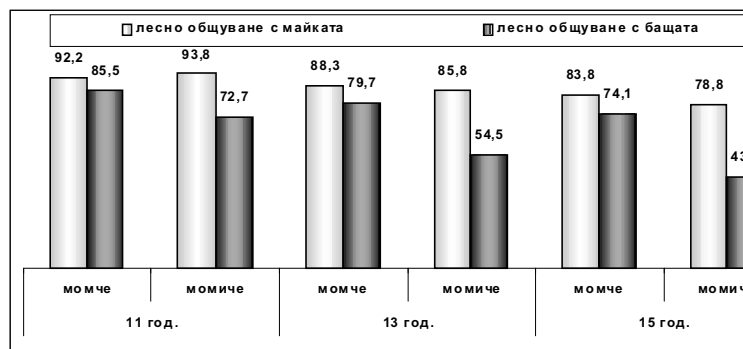
Значението на взаимоотношенията между връстниците е широко признато от различни експерти, психолози, педагози и родители. Приятелите задоволяват социалната потребност от близки взаимоотношения: от обич и признание в групата, както и на чувството за принадлежност (Baumeister & Leary 1995). Взаимоотношенията с връстниците представляват контекст, в който се усвояват социални умения, свързани с общуването, развитие на емпатия и приемане мнението на другия, със сътрудничество и овладяване, и решаване на конфликти (Hartup 1992).

Представените основни резултати за общуването на юношите в семейството и с връстниците са част от данните на международното изследване „Поведение и здраве при деца в училищна възраст“ HBSC-2005/06, проведено в България върху представителна за страната извадка на ученици от 5-ти, 7-ми и 9-ти клас, съответстващи на възрастта от 11, 13 и 15 години.

Общуване в семейството

Въпросът, който отразява характера на общуване с родителите в семейството, е: „Доколко ти е лесно да говориш със следните хора (майка, баща, братя, сестри...) за нещата, които наистина те тревожат?“ с отговори: „много лесно“, „лесно“, „трудно“, „много трудно“ и „нямам“ (не се виждам с него/нея). Представени са обобщените резултати от отговорите „много лесно“ и „лесно“, които са показател за добро равнище на общуване и споделяне на проблеми.

В общуването между българските юноши и техните родители се наблюдават следните устойчиви тенденции: с нарастване на възрастта

Фиг. 1. Разпределение на отговорите „лесно общуване с родителите“ (в %) по възраст и пол